

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/42675>

Please be advised that this information was generated on 2019-11-14 and may be subject to change.

1 of 1 DOCUMENT

NRC Handelsblad

December 8, 2005

Laat Beatrix geen gemeenplaatsen uitspreken

BYLINE: CARLA VAN BAALEN EN JAN WILLEM BROUWER

SECTION: Opinie; Pg. 09

LENGTH: 956 words

De toespraken die de koningin bij staatsbezoeken houdt, verdienen een zorgvuldiger aanpak, menen Carla van Baalen en Jan Willem Brouwer.

De toespraken van koningin **Beatrix** zijn bijzonder. Dat komt omdat de koningin op geen enkele manier verantwoordelijk is voor wat zij zegt. "De Koning is onschendbaar; de ministers zijn verantwoordelijk", zo zegt immers de Grondwet. Dit gegeven impliceert echter niet dat **Beatrix** geen bemoeienis zou hebben met de teksten die zij uitspreekt. Zo is zij doorgaans nauw betrokken bij het schrijven van haar toespraak bij een staatsbezoek. De koningin overlegt samen met enkele medewerkers over het ophanden zijnde 'inkomende' of 'uitgaande' bezoek. Daarnaast is er contact met het ministerie van Buitenlandse Zaken dat de 'bouwstenen' voor de toespraak levert. Ook kunnen andere deskundigen informatie geven. Bij de reizen naar Japan in 1991 en Indonesie in 1995 adviseerden bijvoorbeeld verschillende historici.

De toespraken mogen dan op het paleis totstandkomen, het **laat** zich raden dat sinds de conflicten die koningin Juliana in 1952 met het kabinet had over de toespraken tijdens haar bezoek aan de Verenigde Staten, het ministerie van Buitenlandse Zaken elke tekst serieus zal bestuderen. Soms wordt de goedkeuring pas gegeven, nadat de tekst op onderdelen is gewijzigd. Ook is de hand van de minister soms duidelijk zichtbaar in politieke uitspraken die de koningin doet. Zo hield zij in 1982 in haar rede voor het Amerikaanse Congres de volksvertegenwoordigers voor dat zij voor wat de

ontwikkelingssamenwerking betrof een voorbeeld zouden kunnen nemen aan de Nederlandse gulheid. Ook zal de minister, in samenspraak met de minister-president, nauw betrokken zijn geweest bij de gevoelig liggende toespraken in Japan en Indonesie.

Uiteraard maakt het verschil of de reis naar Oslo voert of naar Tokio. In de betrekkingen met Noorwegen liggen nu eenmaal, gelet op de Tweede Wereldoorlog, niet zoveel gevoeligheden als in die met Japan. Wil de regering een kwestie aan de orde stellen, dan vergt dat de nodige evenwichtskunst. Na veel wikken en wegen kwam de regering in 1991 tot de slotsom dat de koningin de Japanse keizer mocht vertellen dat veel Nederlanders het slachtoffer waren geworden van de oorlog in de Pacific ("Het is een hoofdstuk uit onze geschiedenis dat minder bekend is in Uw land"). Ook het staatsbezoek aan Indonesie in 1995 lag gevoelig. Het ging erom of Nederland zijn excuses zou moeten aanbieden voor de schendingen van de mensenrechten tijdens de politionele acties. Uiteindelijk besliste de minister-president dat het voor excuses nog te vroeg was.

De bezoeken aan landen waarmee Nederland 'gevoelige betrekkingen' onderhoudt, worden dus grondig voorbereid. Voor andere landen lijkt dat minder het geval te zijn. Bij lezing van deze toespraken valt een aantal zaken op. Allereerst de clichés die vaak opduiken. In de toespraak tot de koning van Noorwegen in 1986 namen de **gemeenplaatsen** een dusdanig grote plaats in dat de lezer wel moet concluderen dat de voorbereiding niet diepgravend is geweest. Wat bijvoorbeeld te denken van de volgende passage, die lijkt te zijn ontleend aan een toeristische folder: "De liefde van U en Uw volk voor de natuur, voor het buitenleven, voor de sport, is welbekend. Voor veel Nederlanders betekent Noorwegen in de eerste plaats het Bislet stadion in Oslo, waar schaatsers uit onze beide landen zovele successen hebben geboekt." Ook in de toespraak tot de koning van Spanje in 1985 kwamen clichés voor ("Om U heen zien wij een trotse natie geschaard, een volk met opvallende karaktertrekken: een sterk geloof, een grote vitaliteit en een markante individualiteit.") die doen vermoeden dat het bij de

voorbereiding schortte aan inspiratie. Dergelijke **gemeenplaatsen** treft men niet aan in de Indonesische en Japanse toespraken. De invallen van de Noormannen op Nederlands grondgebied waren echter zo lang geleden dat de koningin daar in Oslo zonder enig probleem naar kon verwijzen: "Onze oudste herinneringen aan de 'Noormannen', zoals ze in onze geschiedenisboekjes heten, zijn - het moet helaas gezegd! - niet onverdeeld gunstig."

Dat de voorbereiding voor deze toespraken niet altijd even accuraat is, blijkt ten tweede ook uit enkele betwistbare opmerkingen. Zo werd in 1988 een pijnlijke fout gemaakt. In het Canadese parlement verwees de koningin herhaaldelijk naar de formule van 'responsible government', afkomstig uit een rapport van de Britse Lord Durham uit 1839. Durham kwam na een opstand orde op zaken stellen en wilde de Franstaligen in de Engelssprekende meerderheid laten opgaan, omdat het hun aan een eigen cultuur zou ontbreken. Daarmee ging de koningin onbedoeld op de tenen staan van de Franstalige Canadezen.

Ten derde is het wisselvallige karakter van de toespraken opvallend. Het komt namelijk ook voor dat een toespraak

juist opvallend goed in elkaar steekt, bijvoorbeeld de rede die de koningin hield bij haar bezoek aan Luxemburg in 1992. Zij gaf daarin een knappe schildering van de grootscheepse economische transformatie die dat land in het voorafgaande decennium had ondergaan.

Tijdens staatsbezoeken presenteert Nederland zich bij monde van zijn staatshoofd. Dit zijn belangrijke momenten. De toespraken die de koningin houdt, verdienen dan ook een degelijke voorbereiding. Het vermijden van **gemeenplaatsen** en onzorgvuldigheden hoort daarbij.

Carla van Baalen en Jan Willem Brouwer zijn verbonden aan het Centrum voor Parlementaire Geschiedenis van de Radboud Universiteit Nijmegen. Zij schreven de inleiding op het boek 'Koningin **Beatrix** aan het woord. 25 jaar troonredes, officiële redevoeringen en kersttoespraken', dat vanmorgen aan koningin **Beatrix** is overhandigd.

LOAD-DATE: December 8, 2005

LANGUAGE: DUTCH